

PRESSEMEDDELELSE fra EU's Narkotika-agentur i Lissabon

ÅRSBERETNINGEN FOR 2004: HOVEDPUNKTER

Tegn på fremskridt: fald i antallet af narkotikadødsfald, nye tilfælde af HIV-infektioner og heroinbrug, men voksende bekymring for stigningen i brugen af andre narkotiske stoffer

(25.11.2004 LISSABON **OFFENTLIGGØRELSE KL. 10.00 CET/Bruxelles tid**) »Der er klare tegn på, at der er gjort fremskridt med at reducere nogle af de værste følger af stofbrug«, udtaler **Georges Estievenart, Narkotika-agenturets administrerende direktør**. »Efter i mange år at have været opadgående er tendensen for narkotikarelaterede dødsfald nu faldende. Heroinbrugen har stabiliseret sig i mange lande, og HIV-epidemien blandt intravenøse stofbrugere synes at være på retur i en del af EU's nye medlemsstater. Samtidig er indsatsen for at reducere narkotikarelaterede skader blevet intensiveret, og i store dele af Europa er behandlingstilbudene til stofbrugere blevet udbygget«.

»Men«, **tilføjer Estievenart**, »der er en vis risiko for, at nogle af disse positive tendenser kun vil være forbigående, og at der er grund til reel bekymring for mulige narkotikaepidemier, navnlig i en del af Den Europæiske Unions nye medlemsstater. Og man må heller ikke glemme, at stofbrug i almindelighed ligger på et historisk højt niveau. Mange lande indberetter om stigende kokainbrug, og i dele af Europa tager stadig flere cannabis og ecstasy, selvom der tegner sig et blandet billede«.

Denne udtalelse kommer, samtidig med at narkotikaagenturet **EONN** lancerer **Årsberetningen om narkotikasituationen i Den Europæiske Union og Norge, 2004** ⁽¹⁾ i Bruxelles i dag.

OVERSIGT OVER NARKOTIKASITUATIONEN I EUROPA

Stigning i efterspørgslen efter behandling for kokainbrug

Flere europæere søger behandling for kokainrelaterede problemer fremgår det af beretningen i dag. I **Nederlandene** og **Spanien** er kokain næst efter heroin det stof, som klienterne i specialiserede behandlingscentre hyppigst nævner, hvor de repræsenterer henholdsvis over en tredjedel (35%) og en fjerdedel (26%) af alle anmodninger. I de fleste lande registreres der et stort behov for behandling af kokainpulver-brug snarere end for brug af crack, som ryges (men der er undtagelser: f. eks. i **Nederlandene**, hvor ca. to tredjedele af anmodningerne om kokainbehandling involverer crack). Crackbrugen giver også anledning til voksende bekymring i en lang række byer i **Tyskland, Spanien, Frankrig, Nederlandene og Det Forenede Kongerige**.

Der er endnu ikke fundet en farmakologisk substitutionsbehandling for problematisk kokainbrug (i modsætning til problematisk opiatbrug), men behandlingsmetoder, der sigter mod en adfærdændring synes at have visse gavnlige virkninger.

I følge **EONN** viser undersøgelser i **EU**-lande, at mellem 1% og 10% af unge europæere (15–34 år) indberetter, at de har prøvet kokain på et tidspunkt i deres liv, og ca. halvdelen, at de har prøvet kokain for nylig. Undersøgelser viser også, at nylig kokainbrug (inden for de seneste 12 måneder) i et vist omfang er steget blandt unge i **Danmark, Tyskland, Spanien og Det Forenede Kongerige**, mens der indberettes om lokale stigninger i **Grækenland, Irland, Italien og Østrig**. I det store og hele indberettes under 1% af alle voksne (15–64 år) i **EU** om nylig brug, mens tallet ligger over 2% i **Spanien og Det Forenede Kongerige**,

hvilket svarer til tallene for USA. I byområder og blandt bestemte undergrupper kan brugen være betydelig mere udbredt. Undersøgelser foretaget i festmiljøer har vist en langtidsprævalens for kokainbrug på 40%–60%.

Antallet af dødsfald, der udelukkende kan tilskrives kokain, er stadig sjældne i Europa, men antallet synes at være stigende. I **Nederlandene** steg antallet af dødsfald, som blev tilskrevet kokain, fra to i 1994 til 26 i 2001. I **Det Forenede Kongerige** steg antallet af kokain-forårsagede dødsfald i henhold til dødsattesterne i perioden 1993–2001 (selvom det var meget mindre end antallet af opiatrelaterede dødsfald). Toksikologiske oplysninger viser, at der i nogle lande findes kokain i kombination med opiat i forbindelse med mange af de narkotika-relaterede dødsfald (**Spanien** 46% og **Portugal** 22%). Der er nye vurderinger fremme om, at de stoffer, som kokain blandes med, også kan udgøre en sundhedsrisiko. Et eksempel herpå er fenacetin, et ret almindeligt stof til opblanding af kokainpulver, som er blevet forbundet med forstyrrelser i lever, nyrer og blod.

Antallet af beslaglagte mængder kokain i **EU** viste en stigende tendens i næsten alle lande mellem 1997 og 2002. I 2002 steg antallet af beslaglagte mængder i **Tyskland, Frankrig og Italien**, men faldt i **Spanien, Nederlandene og Portugal**, hvilket kunne tyde på en omlægning af de traditionelle smuglerruter, der benyttes til smugling af kokain til Europa.

Tegn på stort forbrug af cannabis blandt teenagere

Cannabis er stadig det rusmiddel, som er mest udbredt i **EU**, idet ca. én ud af fem (20%) voksne europæere har prøvet det mindst en gang i livet. Den højeste prævalens findes generelt blandt unge (15–34 år), men varierer fra under 15% i **Estland, Portugal og Sverige** til over 35% eller derover i **Danmark, Spanien, Frankrig og Det Forenede Kongerige**. Desuden viser undersøgelser, at stort set 5–20% af alle unge europæere har brugt stoffet inden for de seneste 12 måneder.

Ca. 10% af alle 15–16-årige skoleelever i **Grækenland, Malta, Finland, Sverige og Norge** har prøvet stoffet nogensinde i forhold til 30% i **Den Tjekkiske Republik, Spanien, Frankrig og Det Forenede Kongerige**.

De fleste, der bruger cannabis, gør det kun en gang imellem og i en begrænset periode. Men i følge dette års beretning er ca. 15% af de 15–16 årige i **EU**, som har brugt cannabis inden for de seneste 12 måneder, »storbrugere« af cannabis, hvis dette defineres som mindst 40 gange eller mere om året. Unge mandlige elever er mere end dobbelt så tilbøjelige til at være »storbrugere« sammenlignet med kvindelige elever. Blandt mænd varierer andelen af »storbrugere« fra under 1% i **Letland, Litauen, Malta, Finland og Sverige** til 5–10% i **Belgien, Tyskland, Spanien, Frankrig, Irland, Slovenien og Det Forenede Kongerige**. Dette skal sammenholdes med procentsatser på mellem 0% og 4,6% for kvindelige elever. (*For yderligere oplysninger om cannabis, se pressemeddelelsen om »temaemner«*).

Der tegner sig et broget billede for udviklingstendenserne for cannabis, men samtidig tyder de tilgængelige oplysninger på, at antallet af unge cannabisbrugere har stabiliseret sig i løbet af de seneste 2–4 år i **Nederlandene, Finland, Sverige og Norge** – selv om der er tale om et historisk højt niveau.

I **EU** er cannabis det hyppigst beslaglagte stof i samtlige **EU**-lande, undtagen **Letland**, hvor antallet af heroinbeslaglæggelser er større. De fleste beslaglæggelser af cannabis i **EU** sker i **Det Forenede Kongerige** efterfulgt af **Spanien og Frankrig**. I de seneste fem år har **Spanien** dog mængdemæssigt tegnet sig for over halvdelen af den samlede beslaglagte cannabis i EU. Efter et fald i 2001 steg antallet af beslaglæggelser og den beslaglagte mængde i **EU** i 2002.

Ecstasy gør nu amfetamin rangen stridig som det næstmest anvendte stof i Europa

Oplysninger, der offentliggøres i dag, viser, at i en de lande, herunder **Den Tjekkiske Republik, Tyskland, Irland, Nederlandene, Portugal og Det Forenede Kongerige**, er ecstasy nået op på eller overstiger amfetamin som det næstmest anvendte stof efter cannabis i Europa. Tilgængelige oplysninger viser som helhed, at udviklingstendenserne i Europa for nylig brug af ecstasy stadig er opadgående, mens tendenserne for nylig brug af amfetaminer ikke er lige så entydig i de fleste lande.

Mellem 0,5% og 7% af voksne (15–64 år) har prøvet ecstasy én gang i deres liv i sammenligning med 0,5–6% for amfetaminer. I **Det Forenede Kongerige** ligger langtidsprævalensen for amfetaminer oppe på hele 12%.

Ca. to tredjedele af **EU**-medlemsstaterne indberetter om, at nylig brug af ecstasy er mere udbredt end amfetamin blandt unge mellem 15–34 år. Mellem 5% og 13% af unge mænd i alderen 15–24 år i **Den Tjekkiske Republik, Spanien, Irland, Letland, Nederlandene** og **Det Forenede Kongerige** indberetter om at have brugt ecstasy i løbet af det seneste år. Men som helhed betragtet tyder tal fra skoleundersøgelser på, at udbredelsen af ecstasy- og amfetaminbrug (blandt de 15–16-årige) er mere stabil eller til og med en anelse faldende i nogle lande.

Europa tegnede sig fortsat for hovedparten af den samlede mængde beslaglagte amfetaminer i 2002 (86% af den beslaglagte mængde). I løbet af de seneste fem år er **Det Forenede Kongerige**, som har haft flest amfetaminbeslaglæggelser i **EU**. Brugen af stimulanser af amfetamintypen (ATS) er sjældent den primære grund til at blive behandlet på et narkotikabehandlingscenter. Der er dog visse undtagelser, idet 52% af klienterne i **Den Tjekkiske Republik**, 35,3% i **Finland** og 29% i **Sverige** angiver ATS som hovedårsagen til, at de søger behandling.

På trods af stigende problemer med metamfetaminbrug i **Asien** og **De Forenede Stater** synes udbredelsen af stoffet i **EU** kun at være stor i **Den Tjekkiske Republik**, hvor det er blevet produceret siden 1980'erne. Men nu giver sporadiske rapporter anledning til bekymring for, at metamfetaminbrug muligvis spreder sig til en række andre europæiske lande. Der er indberettet om en mindre produktion af metamfetamin i **Belgien, Tyskland, Estland, Frankrig, Letland, Litauen** og **Det Forenede Kongerige**, og **Den Tjekkiske Republik, Danmark, Estland, Litauen, Norge** og **Sverige** melder om beslaglæggelser i 2002.

Europa er fortsat et af de områder i verden, der har den største ecstasyproduktion, men produktionen øges i **Nordamerika** og **Asien**. Stoffet produceres nu i en vis udstrækning i flere lande i Europa, men **Nederlandene** og **Belgien** har fortsat den største ecstasyproduktion. Antallet af ecstasybeslaglæggelser steg i de fleste **EU**-medlemsstater i 2002.

Ecstasyrelaterede dødsfald er forholdsvis sjældne i de fleste **EU**-lande, mens dødsfald, hvor ecstasy har været direkte involveret, er endnu sjældnere. I 2002 indberettede **Tyskland** om otte dødsfald, hvor ecstasy var direkte involveret, **Frankrig** og **Østrig** indberettede hver om to og **Grækenland** om ét. Der er sket en vis øgning i **EU** af forebyggelsesindsatsen i fritidsmiljøer, hvor ecstasy-brug kan forekomme, især i de **nye medlemsstater**. Tiltagene strækker sig fra afholdenhedsorienterede foranstaltninger til fremme af sikkerhed i sådanne miljøer (f.eks. sikkerhedsspørgsmål, førstehjælp og forebyggelse af skader, der kræver akut indlæggelse).

Udviklingen inden for problematisk stofbrug

Mønstret for problematisk stofbrug udvikler sig fortsat, udtaler **EONN**. I nogle lande, hvor problematiske stofbrugere traditionelt har været kroniske opiatbrugere, sker der nu en stigning i antallet af blandingsbrugere og brugere, som tager centralstimulerende midler. Dette gælder f.eks. **Tyskland** og **Nederlandene**, som indberetter om et stigende antal crackbrugere blandt problematiske stofbrugere, og **Spanien** og **Italien**, som indberetter om et stigende antal problematiske kokainbrugere.

Under 1% af Europas voksne befolkning (15–64 år) kan betegnes som problematiske stofbrugere, hvilket svarer til i alt mellem 1,2 og 2,1 mio. problematiske stofbrugere i **den udvidede Europæiske Union**. De højeste skøn indberettes af **Danmark, Italien, Luxembourg, Portugal** og **Det Forenede Kongerige** (6–10 tilfælde pr. 1000 voksne) og de laveste af **Tyskland, Grækenland, Nederlandene, Polen** og **Finland** (under 4 tilfælde pr. 1000 voksne), mens **Den Tjekkiske Republik** (4,9 tilfælde pr. 1000 voksne) og **Slovenien** (5,3 tilfælde) ligger i den mellemste til lavere gruppe.

Det fremgår af dataene, at problematisk stofbrug er steget siden 1990'erne i – **Belgien, Danmark, Tyskland, Italien, Luxembourg, Finland, Det Forenede Kongerige** og **Norge** – og indikatorer for **Estland** tyder i følge beretningen på »en kraftig stigning«.

Heroinbrug er nu forholdsvis stabil i mange **EU**-lande, og antallet af nye stofbrugere er faldet siden 1990'erne. Men dette er måske ikke tilfældet for de nye **EU**-lande, hvor dataene er mere begrænsede. Under halvdelen af opiatbrugere i **EU**, som kommer i behandling for første gang, melder om intravenøs brug, og i **Spanien, Nederlandene og Portugal**, synes det at være en relativ lille del af heroinbrugere, der injicerer. I **Den Tjekkiske Republik, Slovenien og Finland** nævnes intravenøs brug hyppigere, og i **Tyskland, Irland, Finland og de nye EU-medlemsstater**, tyder forhold på, at der er tale om en stigende tendens. **EONN** anslår, at der nu er mellem 850 000 og 1,3 mio. aktive intravenøse brugere i **EU**.

Begrænsede indberetninger om ulovlig handel med fentanyl, et syntetisk opiat, der er indtil 100 gange stærkere end heroin, giver anledning til bekymring i **Europa**. Der er meldt om beslaglæggelser i enkelte **lande langs Østersøen** og i **Den Russiske Føderation**. Fentanyl og methyloffentanyl er dukket op på narkotikamarkedene i **Estland, Finland og Sverige**, og i de seneste to års indberetninger nævnes en række tilfælde af overdosis, hvor disse stoffer har været involveret. »En kraftig stigning i mængden af fentanyl på det europæiske narkotikamarked vil være meget bekymrende, idet stoffet har et stort skadepotentiale«, fremgår det af beretningen.

Beskedent, men signifikant fald i antallet af narkotikarelaterede dødsfald

I følge dette års beretning er der sket et beskedent fald i antallet af narkotikarelaterede dødsfald i de senere år for **EU** som helhed. Antallet af narkotikarelaterede dødsfald faldt fra 8 838 tilfælde i 2000 til 8 306 tilfælde i 2001, hvilket er et beskedent, men statistisk signifikant, fald på 6%. **Frankrig og Spanien** indberetter om en faldende tendens siden midten af 1990'erne, og **Tyskland, Grækenland, Irland, Italien, Portugal og Norge** indberetter om et mere markant fald efter 2000.

Denne positive udvikling skyldes sandsynligvis et fald i intravenøs stofbrug i en del lande og forbedret adgang til substitutionsbehandling og narkotikaforebyggelsestjenester (kurser for stofbrugere, således at disse kan yde deres kammerater førstehjælp og undervisningsmateriale om overdosisrisici). Men antallet af dødsfald som følge af overdosis er i følge **EONN** stadig historisk højt, og det er ikke sikkert, at den nedadgående tendens vil vare ved. Der er tegn på, at antallet af narkotikarelaterede dødsfald snart vil stige i de **nye EU-medlemsstater**.

HIV er faldende i en del lande , men risikoen for en HIV-epidemi er stadig høj

Udbredelsen af HIV-epidemien i en del af de **nye EU-medlemsstater** og deres nabolande er kilde til alvorlig bekymring. Selvom om **Estland, Letland, Den Russiske Føderation og Ukraine** er de lande, hvor HIV-epidemien spreder sig hurtigst på verdensplan – tyder visse forhold på, at den allerede har toppet i **Estland og Letland**. I **Vesteuropa** synes epidemien blandt intravenøse brugere at have stabiliseret sig eller til og med at være faldende blandt intravenøse stofbrugere, men i flere af de 'gamle' **EU**-lande er der nu også tegn på øget risikoadfærd enten på lokalt plan eller blandt bestemte undergrupper.

I **Estland og Letland** toppede HIV-udbredelsen blandt testede intravenøse stofbrugere i 2001, hvorefter der kunne konstateres et fald mellem 2001 og 2002 fra 991 tilfælde pr. én million indbyggere til 525 i **Estland** og fra 281 til 170 i **Letland**, men den overordnede prævalens er fortsat meget høj. I følge nationale skøn over HIV-udbredelsen blandt intravenøse stofbrugere er udbredelsen højst i **Estland, Letland og Polen**, mens der samtidig er registreret et fald i den senere tid. I følge lokale undersøgelser i disse lande er udbredelsen blandt intravenøse stofbrugere i disse lande nået op på et langt højere niveau (ca. 40% i **Estland**, 20% i **Letland** og 30% i **Polen**), mens udbredelsen lokalt i Riga (**Letland**) fortsat stiger. I andre **nye EU-medlemsstater** – **Den Tjekkiske Republik, Slovenien og Slovakiet** – er HIV-udbredelsen blandt intravenøse stofbrugere meget lav - under 1%.

Udbredelsen af HBV-antistoffer (op til 85%) og HCV-antistoffer (op til 95%) blandt intravenøse stofbrugere er stadig meget høj, hvilket viser, at der er stort behov for behandling og forebyggelse. HCV-prævalensen er lavere (25%–33%) i en række lande, som også rapporterer om lav hiv-prævalens blandt intravenøse stofbrugere (blandt andet **Ungarn, Slovenien og Slovakiet**). Udbredelsen af tuberkulose blandt intravenøse stofbrugere i **EU**-lande synes generelt at være lav, undtagen muligvis i de **baltiske lande** – men i nogle af **EU**'s nabolande er der konstateret en meget høj udbredelse, hvilket understreger behovet for øget overvågning.

Mange EU-lande har haft en positiv udvikling med hensyn til antallet og den geografiske dækning af nåle- og sprøjteprogrammer (NSP'er). Især i **Estland** og **Letland** er der ved at ske en hurtig udbygning af tjenesterne som reaktion på de omfattende hiv-epidemier i de senere år.

ANDRE HOVEDPUNKTER I DETTE ÅRS BERETNING

- Der har været en konstant vækst inden for alle typer af behandlingstilbud i hele **EU** siden midten af 1990'erne. Substitutionsbehandling er blevet den mest almindelige specialiserede behandlingsform for opiatbrugere i **EU**. De seneste tal viser, at hvor der i 1999 var ca. 320 000 personer, der blev behandlet med opiatsubstitutter i de **15 gamle EU-medlemsstater**, var dette tal i 2003 steget til over 410 000. Efterspørgslen overstiger imidlertid generelt udbuddet i en del lande. Substitutionsbehandling er ikke så udbredt i de **nye EU-lande** (med undtagelse af **Malta**, hvor den har eksisteret siden 1987 og **Slovenien**, hvor den blev indført i 1991).
- Narkotikaforebyggelsen er blevet forbedret i en række **EU-lande** takket være bedre kvalitetskontrol- og overvågningssystemer (**Den Tjekkiske Republik, Spanien, Irland, Litauen, Portugal, Slovenien, Sverige** og **Det Forenede Kongerige**). I **Grækenland, Portugal** og **Sverige** er forebyggelseskonceptet og -strukturen blevet klarere og mere moderne, idet f.eks. den skolebaserede forebyggelse er blevet bedre defineret end tidligere. Men i det store og hele står den evidensbaserede forebyggelse i **EU** endnu svagt, og der er behov for yderligere investeringer i forebyggelsesprogrammer. Dette er især tilfældet for den »selektive forebyggelse«, der er koncentreret om de mest sårbare, og som fortsat ikke er særlig udbredt i mange lande. Der foreligger stadig mere dokumentation for, at der kan opnås konkrete resultater med selektiv forebyggelse, og metoden har på det seneste været genstand for øget interesse i en del lande (f.eks. **Ungarn, Finland** og **Sverige**).
- "Fixerrum", hvor problematiske stofbrugere kan indtage deres stoffer under hygiejniske forhold og overvåget af kvalificeret personale, eksisterer i **39 byer** i tre **EU-lande (Spanien, Tyskland og Nederlandene)** samt i **Schweiz**. Der er noget der tyder på, at fixerrum kan være gode med henblik på at opnå kontakt med en gruppe tungt belastede stofbrugere og bidrage til at give dem adgang til hårdt tiltrængt primær sundhedspleje, andre sociale tjenester og behandlingsapparatet samt reducere sundhedsrisici som for eksempel overdoser. Fixerrum er dog fortsat et kontroversielt emne, og der stilles spørgsmålstejn ved deres berettigelse i forhold til opfyldelsen af forpligtelserne i de internationale FN-konventioner om narkotikakontrol.
- Udbredelsen af stofbrug i fængsler varierer meget i **EU**. Undersøgelser har vist, at mellem 8% og 60% af alle indsatte siger, at de har brugt stoffer under afsoning, mens 10%–36% angiver, at de har brugt stoffer for nylig. Tilsvarende variationer findes også når det gælder intravenøs brug af stoffer i fængsler. I nogle fængsler er det kun 0,2% af de indsatte, som melder om intravenøs brug, i andre helt op til 34%. Substitutionsbehandling anvendes nu i stigende grad og findes i alle fængsler i **Belgien, Danmark, Spanien, Østrig** og **Slovenien**.
- I **Den Tjekkiske Republik, Estland, Litauen, Ungarn, Polen** og **Slovenien** meldes der om, at narkotikaovertrædelserne mere end fordobledes mellem 1997 og 2002. I 2002 faldt tallene for narkotikaovertrædelser imidlertid i **Estland, Irland, Italien, Letland, Portugal, Finland** og **Slovenien**. (Disse fald skal fortolkes med forsigtighed, da de muligvis bare er forbigående). I de fleste **EU-medlemsstater** er cannabis det stof, der oftest nævnes i forbindelse med meldinger om narkotikaovertrædelser, mens heroin er det stof, der nævnes hyppigst i forbindelse med meldinger om narkotikaovertrædelser i **Litauen** og **Luxembourg**.

Noter:

(¹) EONN's *årsberetning for 2004* er blandt andet baseret på *nationale rapporter* for 2003 fra de nationale knudepunkter inden for Reitox-netværket. Statistiske oplysninger i rapporterne henviser derfor til rapporteringsåret 2002. Yderligere kvalitative oplysninger og baggrundsinformation henviser til data, som var tilgængelige for kontaktpunkterne ved udløbet af rapporteringsfristen i anden halvdel af 2003.

Pressemeddelelser på 20 sprog samt *årsberetningen*, *Statistical bulletin*, *landeresuméerne* og *Reitox-nettets nationale rapporter* kan ses på <http://annualreport.emcdda.eu.int>

For at reducere overbelastningen af hovedwebstedet tilbyder EONN også et parallelt websted (<http://emcdda.kpnqwest.pt>), som giver adgang til beretningen og pressemeddelelser.